

ÜLEVAADE „EESTI 2035“ TEGEVUSKAVA ELLUVIIMISEST

Sisukord

1. Ülevaade riigi pikaajaliste strateegiliste sihtide poole liikumisest ja aluspõhimõtete hoidmisest	5
2. Ülevaade „Eesti 2035“ strateegias kokku lepitud vajalike muutuste elluviimisest	10
2.1. Oskused ja tööturg	10
2.2. Rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse	14
2.3. Majandus ja kliima	19
2.4. Ruum ja liikuvus	23
2.5. Riigivalitsemine	27

Sissejuhatus

Riigikogu võttis 12. mail 2021 vastu riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“, mis on Vabariigi Valitsuse kinnitatud valdkonna arengukavade katusstrateegia. Pikaajalist arengustrateegiat viiakse ellu Vabariigi Valitsuse kinnitatud „Eesti 2035“ tegevuskava alusel, mida Vabariigi Valitsus igal aastal uuendab. Tegevuskavas esitatakse strateegias välja toodud vajalike muutuste saavutamiseks kavandatud tegevused koos vastutavate ministereeriumidega.

Käesolev ülevaade „Eesti 2035“ tegevuskava elluviimisest hõlmab lühiülevaadet riigi pikaajaliste strateegiliste sihtide poole liikumisest ja aluspõhimõtete hoidmisest, mis baseerub strateegia ja tegevuskava peamistel mõõdikutel. Mõõdikute aegriididega on võimalik tutvuda Statistikaameti töetamme veebilehel¹ ja andmebaasis². Samuti antakse käesolevas aruandes ülevaade iga vajaliku muutuse raames peamistest tegevustest, mis on ellu viidud 2021. aasta jooksul või 2022. aasta esimeses kvartalis. Käesolev aruanne ei koonda kõiki ministereeriumide ellu viidud tegevusi, vaid kajastab iga vajaliku muutuse puhul vaid 4–5 peamist tegevusliini.

Lisaks on riigi pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ raames kokku lepitud, et vähemalt kord aastas peab iga valitsuse liige Riigikogus parlamendiliikmetele ettekande, milles annab ülevaate oma vastutusvaldkonna tegevustest ja tulemustest. Ülevaade võimaldab ministritel käsitleda oma valdkonna olulisi suundumusi ja strateegilisi valikuid, pidades silmas strateegia „Eesti 2035“ pikaajalisi sihte. Tegemist on riigivalitsemises uue praktikaga, eesmärgiga edendada Riigikogu ja valitsuse liikmete vahelist diskussiooni riigi pikaajaliste sihtide saavutamiseks. Ülevaate põhiteesid esitatakse esmalt asjaomasel komisjonis ning seejärel toimub ettekanne Riigikogu täiskogu ees.

Tegevuskava elluviimiseks vajalikud tegevused planeeritakse valdkonna arengukavades ja nendega seotud programmides ning tegevuskava elluviimisega seotud vajalike muutuste rahastamine lepitud kokku riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve koostamise käigus, hõlmates sellega Euroopa Liidu struktuurivahendeid ja teisi välisloetusi. 2021. aastal on vastu võetud rida valdkonna arengukavasid, mis on koostatud strateegia „Eesti 2035“ pikaajalisi sihte silmas pidades. Täpsem ülevaade kehtivatest valdkonna arengukavadest on kättesaadav valitsuse veebilehel³.

Strateegia „Eesti 2035“ uuendatud tegevuskava ning käesolev aruanne esitatakse Euroopa poolaasta protsessi raames 2022. aasta aprilli lõpus ka Euroopa Komisjonile.

¹ <https://tamm.stat.ee/>

² https://andmed.stat.ee/et/stat/eri-valdkondade-statistika_saastev-areng/EE01

³ <https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/arengukavad/kehtivad-arengukavad>

1. Ülevaade riigi pikaajaliste strateegiliste sihtide poole liikumisest ja aluspõhimõtete hoidmisest

Käesolevas peatükis on lühike kokkuvõte riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete, strateegiliste sihtide ja vajalike muutuste mõõdikute hetkeseisust ning seatud sihtide suunas liikumisest. Mõõdikute detailsemate aegridadega on võimalik tutvuda Statistikaameti tõetamme veebilehel⁴ ja arengustrateegia „Eesti 2035“ mõõdikute andmebaasis⁵.

Aluspõhimõtted

Kuigi riigi pikaajalises strateegias „Eesti 2035“ on eesmärgiks seatud, et Eesti rahvaarv ei vähene, oli **Eesti rahvaarv** 2022. aasta 1. jaanuari seisuga 1 328 439 inimest ehk 1629 inimese võrra väiksem kui aasta tagasi. Rahvaarvu vähenemist 2021. aastal jooksul mõjutas hoolimata positiivsest rändesaldost erakordselt suur surmade arv, milles võis rolli mängida nii COVID-19 kui ka kuum suvi. Ka **kohortsündimuskordaja** on vastupidiselt 2035. aasta eesmärgile (1,86) veidi langenud (2020. aastal 1,84, 2021. aastal 1,83).

Kultuurielus osalemise määr on viimase uuringu kohaselt (avaldatud juunis 2021) 73,8%. Tulemus on võrreldes 2017. aastaga vähenenud ligi viis protsendipunkti, mida mõjutab ka see, et osaliselt jäi küsitlusperioodi sisse COVID-19 leviku tõkestamiseks kehtestatud piirangute aeg. Sellegipoolest on näitaja langustrend üldisem, sest 2015. aastal oli kultuurielus osalemise määr 84,4%.

OECD tajutud riskide (*Risks that matter*) uuringu kohaselt vähenes inimeste haigeks jäämise või puude tekkimise ohutunne 2020. aastal (52,3%) võrreldes 2018. aastaga (60,7%). Samas töö kaotamise ohutunne (2020. aastal 55,3%) tõusis 2018. aastaga võrreldes (47,6%) märkimisväärselt. Ka kõikide kulutuste katmise suutlikkuse ohutunne (2020. aastal 57,2%) kasvas võrreldes 2018. aastaga (48,4%) märgatavalt. OECD uuringu kohaselt oli peamiseks ohutunde kasvu põhjuseks COVID-kriisist tekkinud ebakindlus ühiskonnas.

Soolise võrdõiguslikkuse indeks (*EIGE Gender Equality Index*), mis mõõdab sugude võrdsust kuues põhivaldkonnas: võim, aeg, teadmised, tervis, raha ja töö, on Eestis veidi paranenud. 2018. aastal oli Eesti tulemus 60,7 väärtuspunkti saja punkti skaalal, 2019. aastal kasvas see 61,6 väärtuspunkti. Siiski on 2035. aastaks seatud eesmärgini (70,7 väärtuspunkti) veel arenguruumi.

Sooline palgalõhe vähenes 2020. aastal võrreldes varasema aastaga 1,5 protsendipunkti, saavutades taseme 15,6%. Kõige suurem palkade erinevus oli 2020. aastal finants- ja

⁴ <https://tamm.stat.ee/>

⁵ https://andmed.stat.ee/et/stat/eri-valdkondade-statistika_saastev-areng/EE01

kindlustustegevuse (29,4%), mäetööstuse (26,1%) ning info ja side (24,1%) tegevusalal. Sarnaselt 2019. aastaga oli ka 2020. aastal veonduse ja laonduse tegevusala ainus, kus naised teenisid meestest rohkem. Kuigi näitaja on viimastel aastatel paranenud, nõuab 2035. aastaks seatud sihttaseme (5%) saavutamine veel märkimisväärsed pingutusi nii ühiskonna teadlikkuse suurendamise kui ka naiste erialavalikute julgustamise näol.

Kasvuhoonegaaside heitkogus Eestis on vähenemas. Oleme seadnud ambitsioonika sihi jõuda 2050. aastaks kliimanetraalsuseni. Eestis vähenes kasvuhoonegaaside netoheide 2019. aastal võrreldes 2018. aastaga märkimisväärselt ja oli ligi 14 miljonit tonni CO₂-ekvivalenti. Esialgsel andmetel vähenes 2020. aastal kasvuhoonegaaside heide veelgi ning oli 12,82 miljonit tonni CO₂-ekvivalenti. Eesti osakaal kasvuhoonegaaside tekkes on maailma mastaabis väga väike. Euroopa Liidu liikmesriikide kasvuhoonegaaside heitkogusest moodustab Eesti osa umbes 0,4 protsenti. Sellegipoolest peavad kõik riigid olema solidaarsed ja andma oma panuse kliimamuutuste leevendamisse.

Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed.

2020. aastal kasvasid nii meestel kui ka naistel **tervena elada jäänud eluaastad**. Naiste näitaja oli 59,5 eluaastat (2019. aastal 57,6), meestel 55,5 eluaastat (2019. aastal 54,1). Sellegipoolest on 2035. aastaks seatud sihist naistel puudu veel 5 aastat, meestel aga 7,5 aastat. Positiivsena võib välja tuua, et erinevus naiste keskmise tervena elada jäänud aastate arvu ja kõige kehvema näitajaga maakonna naiste keskmise tulemuse vahel on vähenenud: see oli 2020. aastal 9,49 aastat (2019. aastal oli 10,31). Kahjuks on aga tõusnud ja 2035. aasta eesmärgist veelgi kaugemale liikunud erinevus meeste keskmise tervena elada jäänud aastate arvu ja kõige kehvema näitajaga maakonna meeste keskmise tulemuse vahel: kui 2019. aastal oli see erinevus meestel 12,13 aastat, siis 2020. aastal juba 13,71 aastat. See näitab, et on äärmiselt vajalik pöörata enam tähelepanu just meeste tervisekäitumisele, aidates kaasa elustiilivalikutest tekkiva tervisekao vähendamisele.

2035. aasta eesmärgiks on seatud, et **ülemäärase kehakaaluga elanike osatähtsus** rahvastikus oleks madalam kui 50%. 2020. aastal oli ülemäärase kehakaaluga elanike osakaal 51,6%, mis on võrreldes 2018. aasta tasemega (50,7%) tõusnud. Lähiaastatel vajavad nii liikumisaktiivsuse toetamine kui ka tervisliku toitumise propageerimine palju rohkem tähelepanu, et ülemäärase kehakaalu kasvutrend vähenemisele pöörata.

Täiskasvanute osalus elukestvas õppes suurenes enne COVID-kriisi viimase viie aasta jooksul märkimisväärselt. Kui 2014. aastal oli täiskasvanute (25–64 a) elukestvas õppes osalus 11,5%, siis 2019. aastal oli see juba 20,2%. COVID-19 pandeemiast tingituna langes 2021. aastal elukestvas õppes osalemise määr 17,1%-ni, kuid 2021. aastal saavutas taas tõusutrendi 18,4%-ni. Jätakuvalt on tarvilik täiskasvanute õppes osalemist aktiivselt toetada, et saavutada 2035. aastaks püstitatud eesmärk (25%). Kuigi 2035. aastaks on seatud eesmärk, et **eri- või kutseharidusega täiskasvanuid** (25–64 a) on vähemalt 80%, on 2021. aastal see näitaja võrreldes 2020. aastaga (74,1%) langenud (73,5%).

Noorte haridustase on haridussüsteemi edukuse ja ühiskonna arengupotentsiaali mõõdupuu, noorte endi jaoks on sel oluline mõju nii tööalastele võimalustele kui ka elukvaliteedile laiemalt. Viimasel viiel aastal on **kolmanda taseme haridusega 25–34-aastaste osakaal Eestis**

püsinud 43% lähedal. Lähituleviku ülesanne on leida lahendused selle seisaku murdmiseks, et oleks võimalik liikuda teadmistepõhise ühiskonna ja elamisväärsema elukeskkonna poole.

Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud

Püsiva suhtelise vaesuse määr langes võrreldes 2018. aasta tasemega (16,7%) 2019. aastal märkimisväärselt (13,8%), saavutades 2019. aastal juba 2035. aastaks seatud eesmärgi ($\leq 15,6\%$). Kõnealuse mõõdiku puhul on siiski oluline vaadelda järgnevate aastate trende, kuna hetkel ei kajastu andmetes veel COVID-kriisi mõju ning sellest tingitud töötuse kasv ja sissetulekute vähenemine.

Suure hoolduskoormusega elanike osatähtsus näitab vähemalt 16-aastaste inimeste osatähtsust samaealiste seas, kes abistavad või hooldavad mõnd leibkonnaliiget vähemalt 20 tundi nädalas. Kui 2019. aastal oli suure hoolduskoormusega elanike osatähtsus 2,1%, siis 2021. aastal on see kasvanud 2,3%-ni. See hõlmab veidi üle 25 000 inimese, kel on suur hoolduskoormus. Et saavutada 2035. aasta eesmärk (1,3%), on vaja jätkuvalt fookuses hoida nii hooldusteenuste terviklikku arendamist kui ka rahastamist.

Tööjõus osalemise määr tööealiste (15–74-aastased) inimeste hulgas on 2021. aastal (71,1%) võrreldes 2020. aastaga (72,1%) vähenenud. See vähenemine on tingitud eelkõige asjaolust, et COVID-kriisi mõjul liikusid noored ja keskealised tööhõivest töötuse asemel pigem mitteaktiivse inimese staatusesse. Kokku vähenes tööjõus osalevaid inimesi 2021. aastal ligi 8600 inimese võrra.

Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik

Erasektori teadus- ja arendustegevuse kulud on viimastel aastatel jõudsalt kasvanud, ületades 2020. aastal esmakordselt üle aastate ühe protsendi mahu SKPst (1,01%). Samas tuleb silmas pidada, et 75 protsenti erasektori teadus- ja arendustegevuse kuludest tegi vaid 32 ettevõtet ja 72 protsenti vaid kahes sektoris (41% info ja side, 31% töötlev tööstus). See tähendab, et siinsete ettevõtete teadus- ja innovatsioonivõimekus on ebaühtlane, enamik ettevõtetest teadus- ja arendustegevusega ei tegele ning eesmärgini – 2035. aastaks 2%ni SKPst – jõudmiseks tuleb leida uusi viise, kuidas teadus ka väikeste ja traditsiooniliste ettevõtetenä viia.

Samamoodi on kasvanud **teadlaste ja inseneride arv erasektoris**, jõudes 2020. aastal 1,65-ni tuhande elaniku kohta. Siiski, 2035. aastaks seatud eesmärgi (4,53) saavutamiseks peab teadlaste ja inseneride arv enam kui kahekordistuma.

Teaduskompetentsi kättesaadavusega on seotud nii riikide innovatsioonivõimekus kui ka üldine elatustase. **Doktorikraadiga inimeste osakaal Eesti 25–64-aastaste hulgas** on viimasel neljal aastal olnud püsivalt 0,9 protsenti (2035. aasta eesmärk: 1,5%). Doktorikraadi kaitsmiste arv Eesti ülikoolides on 2017. aastast olnud langustrendis, mis küll peatus 2021. aastal 2015. aasta tasemel. Kasvav osa neil aastatel doktorantuuri sisseastujatest olid välismaalased, kes ei pruugi pärast lõpetamist Eesti tööturule jääda. Lisaks on doktorikraadi kaitsmiste valdkondlik jaotus ebaühtlane ja majandusele olulistest valdkondades ebapiisav.

Doktorikraadiga inimeste osakaal töajous on üldiselt aga positiivses korrelatsioonis riigi investeeringutega teadus- ja arendustegevusse. Teadlaskarjääri võiks seega lähiaastatel muuta atraktiivsemaks ja tuua sellesse suuremat stabiilsust nii teadus- ja arendustegevuse rahastuse kasv kui ka käivituv doktoriope reform.

Eesti on seadnud ambitsioonika sihi – ületada aastaks 2035 **töajou tootlikkuse** poolest Euroopa Liidu keskmist ja jõuda 110%ni. Vaatamata keerulistele aegadele kasvas töajou tootlikkus Eestis viimastel aastatel märgatavalt, jõudes 2020. aastal 80,8 protsendini Euroopa Liidu keskmisest. Edasine kasv on aga üha keerulisem ja eeldab senisest suuremas mahus teadus- ja arendustegevuse kasutuselevõttu, suurt sammu ettevõtete digitaliseerimises ning rohetehnoloogiate arendamises ja rakendamises. Need sammud loovad eeldused rahvusvahelistes väärtusahelates kõrgemale tõusmiseks ja lisandväärtuse kasvaks.

Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta Euroopa Liidu võrdluses on tõusnud 52,5%-lt (2019) 53,4%-ni (2020). Tõus peegeldab Eesti majanduse positiivset arengut ning seda, et majanduskasv on jõudnud ka erinevatesse regioonidesse.

Ringleva materjali määr on tõusnud, jõudes 2020. aastal 17,3 protsendini. Siiski nõuab seatud sihttaseme (30%) saavutamine pingutust ja selleks peab kasutatud materjali osatähtsus materjalikasutuses ligi kahekordistuma.

Ressursitootlikkus püsib samal tasemel, olles 2020. aastal 0,63 eurot/kg. Eesmärgi saavutamist (0,90 eurot/kg) mõjutab suurel määral põlevkivist elektri tootmine, mis on viimasel ajal elektrienergia puudujäägi tõttu turul pigem kasvanud. Seetõttu on vaja märkimisväärselt suurendada taastuvelektri osakaalu ning toetada ressursitõhususe meetmeid ettevõtetes.

Taastuenergia osakaal energia summaarses lõpptarbimises on võrreldes 2019. aastaga vähenenud 30,1 protsendini. Taastuenergia osakaal peab veel märkimisväärselt tõusma, et jõuda seatud eesmärgini (55%).

Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond

2020. aastal kasvas **õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade tagajärjel hukkunute arv 100 000 elaniku** kohta märgatavalt 71-ni (2019. aastal oli sama näitaja 58). Sellega oleme 2035. aastaks seatud sihttasemest (31,7 hukkunut 100 000 elaniku kohta) veelgi kaugemale liikunud. Peamisteks näitaja halvenemise põhjusteks on juhuslikud kukkumised, uppumised ja sõidukiõnnetused, aga silma paistab ka enesetappude ja vägivaldsete rünnete tagajärjel hukkamiste hulga kasv. Osalt võib põhjusi otsida COVID-19 pandeemia mõjudest, kus kannatas inimeste vaimne tervis ning stressi maandamiseks otsiti abi meelemürkidest. Peamine võimalus olukorda parandada on ulatuslikum ennetustegevus ja sihipärasem sekkumine.

Keskkonnatrendide indeks näitab paranevate keskkonnatrendide osatähtsust Eesti säästva arengu keskkonnavaldkonna näitajates. 32 näitaja seas on keskkonnatrendide indeks paranenud 71,88-ni. Samuti püsis Eesti 2021. aastal **ülemailmses säästva arengu indeksis** endiselt kõrgel 10. kohal.

Kasvuhoonegaaside heide transpordisektoris – COVID-kriisi tõttu vähenes ühistranspordi kasutus ja tõusis kodust töötamise osakaal. Siiski ei ole kasvuhoonegaaside heide transpordisektoris vähenenud oodatud mahuks. Tuleb arvestada, et praegused prognoosid ei oska adekvaatselt hinnata Euroopa Liidu „Eesmärk 55“ paketi mõjusid, kuid uuendatud prognoosid näitavad, et olemasolevate meetmetega ei ole võimalik transpordi CO₂ heidet vähendada 2035. aasta eesmärgiks võetud sihttasemeni.

Ühissõiduki, jalgrattaga või jala tööl käivate inimeste osakaal vähenes 2021. aastal 33,9 protsendini. Vähenemine võib tuleneda COVID-kriisist, mille tõttu viibivad inimesed enam kodukontoris ning väldivad ühistranspordi kasutamist.

Kodukohta turvaliseks pidavate inimeste osakaal on langenud 96%-lt 2020. aasta tulemustel 92%-ni. Arvestades 2035. aastaks seatud sihttasemet (94%), ei ole langus väga suur, kuid oluline on tegeleda kogukondade turvalisuse tagamisega ja ennetustööga, et suurendada turvatunnet elanike kodukandis.

Elamute ja mitteelamute energiatarve oli nii 2019. kui ka 2020. aastal 16,5 teravatt-tundi ehk kaks teravatt-tundi enam kui 2035. aastaks seatud eesmärk. Eesmärgi saavutamiseks on vaja jätkata (elu)hoonete energiatarvuse parandamise toetusmeetmetega.

Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik

Usaldus riigiasutuste vastu on kasvanud. Võrreldes 2019. aastaga oli 2020. aastaks usaldus Riigikogu vastu kasvanud 40%-lt 44%-ni, Vabariigi Valitsuse vastu 43%-lt 46%-ni ja kohalike omavalitsuste vastu 56%-lt 58%-ni.

Globaalse kohalolu indeksis on Eesti 2018. aasta 89. kohaga võrreldes tõusnud 2020. aastal 85. kohale. Positsiooni paranemine on tulnud peamiselt majandusliku kohalolu kasvust ning sõjalise võime arengust. Olulise muutuseta on tulemused „pehme kohalolu“ kategoorias, mille alla käib eelkõige silmapaistvus turismi, spordi, teaduse, hariduse ja kultuuri vallas.

KOvide kulude osakaal valitsussektoris vähenes 2020. aastal 25,4%-lt 23,3%-le. Peamise põhjusena saab välja tuua COVID-19 pandeemia mõjud, kus kohalike omavalitsuste tulubaas vähenes tulenevalt üksikisiku tulumaksu laekumise vähenemisest. Samas toetas keskvalitsus inimeste heaolu ja majandust varasemast ulatuslikumalt.

2. Ülevaade „Eesti 2035“ strateegias kokku lepitud vajalike muutuste elluviimisest

2.1. Oskused ja tööturg

A. Muudame haridussüsteemi õppijast lähtuvaks ja paindlikuks

Kinnitati „**Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035**“, kus on tähelepanu all formaalse, mitteformaalse ja informaalse hariduse lõimimine, nüüdisaegse õpikäsituse ja tiptasemel õppekavade süsteemne rakendamine ning õpetajate, tugispetsialistide ja koolijuhtide järelkasvu tagamine. Täiendavalt lepidi kokku **õpetajate järelkasvu arengusuunad 2026. aastani** ning detailsem 2022. aasta tegevuskava.

Välja on töötatud olulised muudatused seoses **üldhariduse õppekava ajakohastamisega**. Muudatuste eesmärk on üldpädevuste arengu toetamine, õppetöö varasemast suurem lõimimine ning õppijate vajadustest lähtuva õppesisu valimine. Koostatud on uus **alushariduse ja lapsehoiu seadus** ning **alushariduse riiklik õppekava**, mis kinnitatakse 2022. aasta jooksul. Seadus loob alused kehtiva lasteaedade ja lastehoidude süsteemi uuendamiseks ning senisest suurema sidususe alushariduse lõpptaseme ja põhihariduse lähtetaseme vahel.

Järgneva paari aasta fookuses on luua raamistik **noorsootöö, huvihariduse ja huvitegevuse tihedamaks lõimimiseks üld- ja kutseharidusega**. 2021. aastal käivitati selle raames Euroopa Liidu struktuurifondidest rahastatav projekt, mille tulemusena valmivad 2023. aasta sügiseks konkreetsete soovitud lõimimise elluviimiseks. Samuti kinnitati „**Noortevaldkonna arengukava 2021–2035**“, mille eesmärk on noori võrdväärsete partneritena kaasata, toetada nende osalust otsuste tegemisel ja elluviimisel ning neid võimendada.

Kultuuris osalemise regionaalse kättesaadavuse suurendamiseks ning laste ainepädevuste arendamiseks loodi **kultuuriranitsa toetusmeede**. Toetusmeetme eesmärk on võimaldada lastel ja noortel õppeprogrammi osana külastada teatrietendusi, muuseume või muud kultuurivaldkonnas pakutavat. 2022. aastal on planeeritud analüüs esmaste järelduste tegemiseks meetme rakendamisest.

Koolivõrgu korrastamise tegevused jätkuvad kogu Eestis. Järgnevate aastate üks olulisi eesmärke on luua tänapäevane õppekeskkond, mis on optimaalse suurusega ja energiatõhus ning kasutab taastuvaid energiaallikaid.

B. Viime inimeste teadmised, oskused ja hoiakud kooskõlla tööturu vajaduste ning majanduse struktuurimuutustega

Koostamisel on täiskasvanute koolituse seaduse muutmise seaduseelnõu eesmärgiga lisada seadusesse **mikro kvalifikatsioonide regulatsioon ja täienduskoolituse kvaliteedi**

hindamise võimalus ning täiendada täienduskoolituse rahastamisega seonduvat. Eelnõu on kavas heaks kiita 2022. aastal. Samuti analüüsiti haridusvaldkonna maksukeskkonda (annetuste tulumaksustamine haridusvaldkonnas, koolituskulude maksustamine erisoodustusena jne).

2021. aastal pakkus **töökohapõhist õpet** ligi 200 uut ettevõtet. Aastatel 2022–2024 jätkatakse madalama kvalifikatsiooniga ja aegunud oskustega täiskasvanutele täiendus- ja ümberõppe pakkumist, toetatakse täiskasvanute naasmist tasemeõppesse, laiendatakse töökohapõhise õppe pakkumist ja noorte sisenemist tööturule.

Valminud on analüüs ja ettepanekud digi- ja rohepöördeks vajalike oskustega tööjõu tagamise ning teadmusbbaasi arendamise kohta. Järgnevatel aastatel toetatakse **digi- ja rohepöördeks vajalike oskuste arendamist** inseneriakadeemia, Progetiigri, IT-akadeemia kutse- ja kõrghariduse tegevuste ning ettevõtete digipöördeks vajalike täiskasvanute digioskuste arendamise kaudu, samuti toetatakse laste ja noorte LTT valdkondade vastu huvi suurendamist.

Valmistati ette **kutsesüsteemi reform**, mille raames uuendatakse aastatel 2022–2024 **OSKA metoodikat** ning alustatakse **enesehindamise keskkonna** loomist eesmärgiga välja selgitada ühiskonna ootused õppijate ja töötajate oskustele, toetada nende kompetentsuse hindamist ja ametlikku tunnustamist.

Kirde- ja Kagu-Eesti tööturgude toetamiseks ja regionaalse tasakaalu tagamiseks olid 2021. aastal avatud Kagu-Eesti ettevõtluse arengu toetusmeede, eesmärgiga aidata kaasa Kagu-Eesti piirkonna ja ettevõtluse arengule, ning Ida-Viru maakonna ettevõtluse ja inimeste tööalaste oskuste mitmekesistamise toetus, eesmärgiga elavdada piirkonnas kõrgema lisandväärtusega ettevõtlust ja pidurdada nooremaealise elanikkonna väljavoolu.

C. Valmistume tulevikutööks

Kohandamaks sotsiaalkaitseskeeme uusi töövorme arvestavaks, analüüsiti sotsiaalmaksuga seonduvaid aspekte nii **loovisikute sotsiaalsete garantiide kättesaadavuse tagamiseks kui ka töötuskindlustuse laiendamist** füüsilisest isikust ettevõtjatele, ettevõtluskonto omanikele ja juhtimis- või kontrollorgani liikmetele. 2022. aastal jätkub loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise väljatöötamiskavatsuse koostamine.

Valmistati ette tervishoiu ja tööohutuse seaduse muudatused seoses kaugtööga. Muudatuste eesmärk on muuta **kaugtöö korral tervishoiu ja tööohutuse nõuete täitmine** selgemaks ning tööandjatele ja töötajatele arusaadavamaks, soodustades seeläbi kaugtöö tegemist. Muudatused jõustuvad 2022. aastal. Täiendavalt on 2022. aastal kavas analüüsida, kuidas saaks riik senisest enam toetada kaugtöö tegemist.

Jõustusid töölepingu seaduse muudatused, mis võimaldavad **jaekaubanduse sektoris sõlmida muutuvtunni kokkuleppeid**. Tegemist on tähtajalise katseprojektiga, mille käigus hinnatakse muudatuste mõjusid ning kaalutakse võimalusi selle tähtajatuks rakendamiseks ja laiendamiseks teistele sektoritele. Läbirääkimised käivad samalaadse katseprojekti laiendamise üle majutus- ja toitlustusvaldkonnale.

Õpetajatele ja õppejõududele pakuti kompetentside arendamiseks täiendusõpet, et parandada nende **valmisolekut tulevikuoskuste edasiandmiseks**. Kuni 2023. aasta keskpaigani arendatakse **ettevõtlus- ja karjääriõpet kõigil haridustasemetel**, eesmärgiga toetada koole ettevõtlikkust arendava õpikäsituse rakendamisel. Järgnevatel aastatel on kavas keskenduda üldpädevuste (sh ettevõtlus- ja karjäärikujundamise pädevus) kujunemise toetamisele tervikvaates.

D. Parandame kõrghariduse kvaliteeti ja tõhustame selle rahastamist

Analüüsiti kõrghariduse rahastamise kitsaskohti ja algatati **kõrgharidusseaduse muutmine**, mille tulemusel piiratakse korduvat tasuta samal kõrgharidusastmel ja samal ajal mitmel õppekaval või kõrgkoolis õppimist, samuti lühendatakse kõrgkoolis õppima asumise ja katkestamise järgset ümberotsustamise aega.

Vastu võetud **õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muudatustega** ajakohastati õppelaenu ja kutsehariduse põhitoetuse aluseid ning kujundati ümber doktorantide töötingimused. Sidumaks doktoriõpet senisest enam tööandjate vajadustega, loodi võimalus teadmussiirde doktorantuuri läbimiseks.

Kõrghariduse pakkumist toetati Tallinna Tehnikakõrgkooli, Tallinna Tehnikaülikooli, Tallinna Tervishoiukõrgkooli, Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli **regionaalsetes õppekohtades**, lähtudes OSKA raportite tööjõuvajaduse prognoosidest ja soovitustest, kohaliku tööturu vajadustest ja ülikoolide vastutusvaldkondadest.

E. Loome talendisõbraliku keskkonna

Töötati välja **annete arendamise kontseptsioon**, milles sõnastatakse riikliku andepoliitika eesmärgid ja üldpõhimõtted. Eesmärgiks on võetud terviklikum lähenemine annete märkamisel ja väljaarendamisel kõikidel haridustasemetel, seda nii formaal- kui ka mitteformaalõppes. Kontseptsiooni baasil valmis **annete arendamise tegevusplaan** koos täpsema ajakavaga. 2022. aastal on põhifookuses andekuse mõiste sisus kokkuleppimine.

Välistalentide palkamise hõlbustamiseks valmistati 2021. aastal koostöös *start-up* kogukonna, tööstusliitude ja teiste ettevõtlusorganisatsioonidega ette **välistöõjõu regulatsiooni muudatused**. Muudatustega alandatakse välismaa tippspetsialistide töötasu nõude määra ning tagatakse tehnoloogial põhinevatele kasvuettevõtetele võimalus kaasata välistöõjõudu piirarvu väliselt. Seadusemuudatused peaksid jõustuma 2022. aastal.

F. Suurendame ühiskondlikku sidusust ja võrdseid võimalusi hariduses ning tööturul

Kinnitati „**Sidusa Eesti arengukava 2021–2030**“, mille üks eesmärkidest on soodustada, et eri keele ja kultuuritaustaga inimesed kannaksid Eesti identiteeti, osaleksid aktiivselt ühiskonnaelus ning tunneksid ühtekuuluvust. Samuti kinnitati „**Eesti keele arengukava 2021–2035**“, mille üldeesmärk on tagada eesti keele elujõud ja toimimine Eesti Vabariigis esmase

keelena igas eluvaldkonnas, tagada igaühele õigus ja võimalus kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuri- ja inforuumi ning väärtustada teiste keelte valdamist. Lisaks on Haridus- ja Teadusministeeriumis valminud „**Eestikeelse hariduse tegevuskava**“, mille eesmärk on kindlustada kõikidele õpilastele kvaliteetne eestikeelne õpe alates alusharidusest kuni kõrgharidusse sisenemiseni.

Vastu võeti „**Üleilmse eestluse tegevuskava 2022–2026**“, millega kavandatakse muu hulgas tegevusi kodanikudiplomaatia edendamiseks, väliseesti kogukonna – eriti noorte – kaasamiseks ning Eesti sõprade ja diasporaa toel välismajanduskoostöö edendamiseks. Nende sihtide saavutamise loob eeldused tagasipöördumise soodustamiseks, vähendades nii kvalifitseeritud tööjõu defitsiiti.

Arengukoostöö raames jätkas Välisministeerium koostöös mittetulundusliku sektori partneritega **maailmahariduse suunitlusega tegevuste edendamist**, millega aidatakse mõista teiste Eestist kaugemal asuvate riikide kultuuri ja ühiskonnaelu eripärasid.

Sotsiaalministeerium viib ellu katseprojekti **soolise võrdõiguslikkuse ja võrdsete võimaluste edendamise alase institutsionaalse võimekuse suurendamiseks** viies ministeeriumis. Projekti tulemuste pinnalt töötatakse 2023. aastal välja korraldusmudel jätkusuutliku soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise aspektiga arvestamise struktuuri loomiseks ja selle rakendamise tagamiseks.

Minimeerimaks soolist palgalõhet esitab Rahandusministeerium igal aastal „Avaliku teenistuse aastaaruandes“ (ATAR) riigi **ametiasutuste palgalõhe**. Lisaks arvutab Rahandusministeerium iga asutuse personali- ja palganäitajate raportis palgalõhe asutusepõhiselt.

2.2. Rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse

A. Kujundame tervikliku rahvastiku- ja perepoliitika kestliku rahvastiku ja heaolu tagamiseks

Perede heaolu tagamiseks **muudeti vanemahüvitise tingimusi**. Muudatustega tagati koroonakriisi tõttu töö kaotanud vanemahüvitise saajatele parem toimetulek. Samuti hakati maksma sünnitoetust surnult sündinud laste vanematele ja laiendati vanemahüvitise maksmise tingimusi lapse surnult sünni korral. Lisaks muutus peretoetuste väljamaksmise kord 16–19-aastase lapse edasiõppimise korral.

Loodi riikliku **perelepitusteenuse regulatsioon**, mille alusel on lahku läinud peredel professionaalse perelepitaja abil võimalik lapsega seotud küsimustes kokku leppida kohtuväliselt või varajases faasis kohtumenetluse ajal. **Laste elatise süsteemi muudeti paindlikumaks**, mis võimaldab elatise summat arvutada vastavalt lapse tegelikele vajadustele ning loob õiglasema lahenduse lapsevanematele. Täiendavalt võeti vastu seadusemuudatus, millega on lapsel võimalik saada **riigilt elatisabi kuni 100 eurot** kuus ka vanema pankrotimenetluse ajal. Kavas on üle vaadata ja ajakohastada **üksikvanematele mõeldud toetusmeetmete** pakett vähekindlustatud lastega perede vaesuse leevendamise eesmärgil.

Käimas on ettevalmistused **lastekaitse süsteemi korralduse tõhustamiseks**, mille raames pööratakse tähelepanu nii lastekaitsetöö kvaliteedi parandamisele, KOV ja riigi lastekaitsealaste ülesannete jaotuse ja järelevalve korraldusele kui ka perepõhise asendushoolduse soodustamisele. Käivitati **erivajadusega laste tugisüsteemi reform**, mille eesmärk on pakkuda lastele kiiremat, tulemuslikumat ja terviklikumat abi. Samuti on ettevalmistamisel muudatused **erivajadusega laste hindamisi ja abistamist** puudutavate riiklike ülesannete konsolideerimise kohta ning puude tuvastamise ja rehabilitatsiooniteenusega seotud põhimõtete kohta. Konkreetsete ettepanekud valmivad 2022. aasta jooksul.

B. Kujundame elukeskkonna ning inimeste hoiakuid ja käitumist tervist ja keskkonda hoidvaks ning vähendame riskikäitumist

Valdkonnaülese ennetuse paremaks koordineerimiseks leppisid haridus- ja teadus-, justiits-, kultuuri-, rahandus-, sotsiaalkaitse-, sise- ning tervise- ja tööminister kokku ühistes valdkonnaülese ennetuse põhimõtetes, riiklikus koordinatsioonis, eelarvestamises ja koostöös. Ühistegevuse peamine sihtrühm on lapsed ja noored, eesmärgiga suunata tähelepanu nende riskikäitumisele ja ohvriks langemise ennetamisele.

Kiideti heaks **liikumisharrastuse kontseptsioon**, eesmärgiga suurendada inimeste liikumisaktiivsust ning muuta liikumisharrastuse toetamine senisest laiapõhjalisemaks, koordineeritumaks ja efektiivsemaks. Kontseptsioon hõlmab eri sihtrühmi alates koolilastest kuni vanemaealiste inimesteni. Ettevalmistamisel on **toetamise ja liikumise roheline raamat**, eesmärgiga parandada inimeste liikumisharjumusi, vähendada ülekaalu levikut ja tõhustada valdkondadevahelist koostööd. Samuti kiideti heaks rahvatervishoiu seadus, millega muu

hulgas **ajakohastatakse kohalike omavalitsuste ülesandeid rahvatervise valdkonnas** (nt maakonna tervise- ja heaoluprofiili koostamine ja vajalike koostöövõrgustike loomine; tervisedenduse ja keskkonnatervishoiu meetmete elluviimise toetamine jms), jättes samas neile rahvatervishoiu tegevuste elluviimisel suurema otsustusvabaduse. Sportlike harjumuste toetamiseks on 2022. aastal kavas analüüsida alates 2018. aastast kehtivat tööandja tervise- ja spordikulude maksusoodustuse kasutamist.

Terviseteadliku toitumise vallas astuti mitmeid olulisi samme **toiduohutuse tagamise** poole: võimalike terviseohtude tõttu keelustati titaandioksiidi kasutamine toidu lisaainena ja koostati meetodiline juhend pestitsiidide jääkide biomonitooringu tegemiseks Eestis.

Kehtestati **mikroobide resistentsuse vähendamise tegevuskava aastateks 2021–2026**. Käimas on ettevalmistustööd antibiootikumide loomaliigiti kasutamise e-andmebaasi loomiseks 2023. aastaks. 2022. aastal jätkuvad teavitustegevused antibiootikumide vastutustundliku kasutamise edendamiseks loomakasvatuses.

C. Toetame vaimset tervist ning vähendame vaimset ja füüsilist vägivalda

Kinnitati vaimse tervise roheline raamat, mis annab edaspidiseks **suunad vaimse tervise poliitika kujundamiseks ja elluviimiseks**. Täiendavalt on 2022. aastal käsil vaimse tervise strateegilise tegevuskava koostamine, mis hõlmab nii ennetust, edendust kui ka kogukonna tasandi tegevusi ja raviteenuseid. Samuti on kavas koostada valdkondadeülene suitsiidide ennetamise tegevuskava ja kujundada mobiilne psühhiaatriline abi ning valmistada ette psühholoogilise ravi kättesaadavust ja korraldust parandavad õiguslikud muudatused.

Laste vaimse tervise toetamiseks on haridus- ja noortevaldkonnas läbi viidud seminare nii haridustöötajatele kui ka lastevanematele ning vaimse tervise esmaabi koolitusi noortevaldkonna töötajatele. Samuti avati tasuta koolipsühholoogide nõuandetelefon, kus saavad nii eesti kui ka vene keeles abi nii õpilased, haridus- ja noortevaldkonna töötajad kui ka lapsevanemad.

Eduka vägivallaennetuse tagamiseks kiideti heaks „**Vägivallaennetuse kokkulepe 2021–2025**“, mis on valdkondadeülese vägivallavastase poliitika kujundamise alus. Retsidiivsuse vähendamiseks toimuvad ettevalmistused retsidiivsuse mõõtmise süsteemi arendamiseks. 2022. aastal on valmimas analüüs ja ettepanekud taasühiskonnastavate meetmete tõhustamise kohta.

D. Nüüdisajastame töötervishoiu tervist toetavaks ja vähendame inimeste töövõimekadu

Alustatud on **töövõimetuse ennetamise projekti** elluviimisega, mille eesmärk on pikemas perspektiivis pidurdada pikaajalise haiguse tõttu tööhõivest väljalangemine ja töörealiste inimeste seas püsiva töövõimekaoga inimeste arvu kasv. Käesoleval 2022. aastal on kavas koostada analüüs sekkumismudeli ja toetussüsteemi väljatöötamiseks ja katsetamiseks. Täiendavalt on kavas saada valmis IT-lahenduste analüüsi ja arenduste tegevuskava, koostada töötamist toetavate teenuste pakett ning töötada välja õigusaktide muudatused.

E. Lõimime tervishoiu- ja sotsiaalteenused inimesekesksetl

Sotsiaalministeeriumi ja Euroopa Komisjoni koostöös on käimas suuremahuline **analüüs Eesti eriarstiabi ja haiglavõrgu korralduse kohta**, eesmärgiga koostada inimkeskse ja integreeritud haiglavõrgu plaan aastani 2040. Kinnitati täiendavad haiglavõrgu arengukava **haiglate infrastruktuuri investeeringud**, mille eesmärk on 2024. aasta alguseks tugevdada haiglavõrgu arengukava haiglate vastupidavust, parandada tervishoiuteenuste kättesaadavust ja tagada tervishoiusüsteemi valmisolek kriisideks.

Jätkatakse Põhja-Eesti meditsiinilinnaku loomist, mille raames rajatakse moodne **Tallinna Haigla** ning arendatakse tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamiseks Politsei- ja Piirivalveameti juurde välja **riigiülene mitmeotstarbelise meditsiinkopteri võimekus**. 2021. aastal saavutati Euroopa Komisjoniga põhimõtteline kokkulepe kõnealuste eesmärkide rahastamiseks Euroopa Liidu taaste- ja vastupidavusrahadu (Recovery and Resilience Facility ehk RRF) raames. 2022. aastal keskendutakse haigla rajamisega seotud hangete ettevalmistamisele ja haigla projekteerimisele.

Alustati heaolu arengukava 2023–2030 koostamisega, milles seatakse pikaajaline arenguvision sotsiaalkaitse valdkonnale. Jätkatakse eelnevatel aastatel alustatud **tervise- ja hoolekande valdkondade ülese teenusepakkumise** koordinatsiooni- ja rahastusmudeli ning vajalike õigusaktide ja rakendusinstrumentide väljatöötamisega.

Tehtud on esmased ettevalmistustööd **uue põlvkonna tervise infosüsteemi loomiseks**, mille eesmärk on muuta tervise infosüsteem meditsiinidokumentide arhiivi asemel inimese terviklikku terviselu koondavaks operatiivseks töövahendiks, mis toetab tervise- ja sotsiaalsüsteemi integreeritust.

F. Lõimime personaalmeditsiini lahendused tervishoiusüsteemi igapäevategevustesse

Käimas on projekt „Personaalmeditsiini rakendamine Eestis (2019–2022)“, millega luuakse **valmisolek geneetiliste andmete laialdasemaks kasutuselevõtuks** arstide ja õdede töös. Väljatöötamisel on IT-lahendus, mis võimaldab inimese tervisega seotud andmete turvalises keskkonnas analüüsimist ning nende alusel personaalsete soovitude andmist.

Alustati **tervishoiutöötajatele mõeldud meditsiinilise genoomika ja personaalmeditsiini baaskoolituse** pakkumisega. Tasuta koolitused toimuvad kuni 2022. aasta lõpuni.

2022. aastal on kavas välja töötada **personaalmeditsiini pikaajaline programm**, teha personaalmeditsiini IT-lahenduse (taristu) arendustööd (nõusolekute infosüsteem, geneetiliste andmete infosüsteem, geneetiliste riskimudelite halduse ja seire keskkond, personaalmeditsiini arvutuskeskkond, personaalsete ravisoovituste keskkond) ja luua võimekus, et digiteeritud geenandmeid kasutades saaks inimestele pakkuda personaliseeritud tervishoiuteenuseid. Samuti on kavas välja töötada esmaste IT-lahenduses rakendatavate teenuste teenusprotsessid (personaalne ravimisoovitus; rinnavähi ennetus ja varajane avastamine).

G. Uuendame sotsiaalkaitse korraldust, arvestades ühiskondlikke muutusi

Kiideti heaks sotsiaalkaitseministri ettepanek **reformida soodustingimustel vanaduspensionid ja väljateenitud aastate pensionid üleminekuperioodiga**. Kehtiv süsteem on aegunud ja ebavõrdsust tekitav, sest kõnealuseid pensioneid määratakse ametialade nimekirja alusel töövõime tegelikku langust arvestamata. Reformi täpsemad detailid räägiti läbi sotsiaalpartneritega ja teiste osalistega ning muudatustega eelnõu valmib 2022. aasta kevadel. Samuti kiideti heaks **tulumaksuseaduse muudatus**, mille järgi saavad pensionid keskmise pensioni ulatuses tulumaksuvabaks. 2022. aasta sügisel valmib ka terviklik **pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse analüüs**, mille raames analüüsitakse Eesti pensionisüsteemi kolme samba toimimist praeguste reeglite alusel ning pakutakse välja võimalikke muudatusi süsteemis.

Loodud on tööühm, mille ülesanne on pakkuda välja võimalikke lahendusi **maksusüsteemi kohandamiseks**, arvestades demograafilisi muutusi. Ettevalmistamisel on töötuskindlustuse seaduse muudatused, mille kohaselt hakkab **töötuskindlustushüvitise maksmise periood sõltuma majanduse olukorrast**.

Valminud on analüüs ja ettepanekud **tervishoiu rahastamissüsteemi jätkusuutlikkuse tagamiseks, kindlustuskaitse laiendamiseks ning ravijärjekordade vähendamiseks**. Kuna Eesti tervishoiusüsteemi rahastamine on tugevalt seotud sotsiaalmaksu laekumisega, mis muudab selle sõltuvaks majandustsüklitest, siis pole vaid töjõu palgafondi maksustamisel põhinev ravikindlustussüsteem enam jätkusuutlik. 2022. aasta alguses kiideti heaks **tervishoiuteenuse osutajate vastutuskindlustuse** ehk nn patsiendikindlustuse eelnõu. Loodav patsiendikindlustus aitab muuta tervishoidu patsientide jaoks turvalisemaks ning lihtsustab võimaliku kahju korral hüvitiste saamist.

H. Parandame erivajadusega inimeste heaolu ja ühiskondlikku aktiivsust ning tõhustame pikaajalise hoolduse süsteemi

Kiideti heaks **sotsiaalhoolekande seaduse muudatused**, millega luuakse ühtsemad alused hoolduskoormusega inimeste toetusvajaduse väljaselgitamisel. Tänu muudatustele saavad riik ja kohalik omavalitsus puudega inimestele vajalikku abi pakkuda kiiremini ja terviklikumalt. Jätkati **vabatahtlike kaasamise koostöö mudeli elluviimist** hoolekandesüsteemis, mille eesmärk on toetada vabatahtlike abiga eakaid ja täisealisi erivajadustega inimesi, kes vajavad igapäevase eluga toimetulekul seni pakutavatele teenustele täiendavalt kõrvalabi, tuge või seltsi.

Ettevalmistamisel on **erihooletandeteenuste korralduse ja rahastuse ajakohastamise väljatöötamiskavatsus**, mis valmib 2022. aasta suvel. Kavandatavate muudatustega keskendutakse kodus elamist toetavate erihooletandeteenuste puhul nende korraldusele ja rahastusele, ööpäev ringi osutatavate erihooletandeteenuste puhul eelkõige nende sisulistele muudatustele.

Kiideti heaks kaks aastat koostööd teinud **ligipääsetavuse rakkerühma koostatud poliitikasoovitused**, mis aitavad edendada elukeskkonna ja ühiskonna ligipääsetavuse suurendamist nii füüsilises keskkonnas (ühistransport, hooned, teede taristu) kui ka infokeskkonnas (nt e-keskkonnad, meedia). Poliitikasoovituste elluviimiseks koostati tegevuskava. Samuti kiideti heaks **elektrooniliste toodete ja teenuste ligipääsetavuse eelnõu**, millega lihtsustatakse erivajadustega inimeste iseseisvat toimetulekut. Elektrooniliste toodete ja teenuste arendamisel ning pakkumisel tuleb ettevõtjatel edaspidi arvestada ka erivajadustega nagu nägemis- või kuulmispuue või probleemid mootorikaga.

2.3. Majandus ja kliima

A. Võtame kasutusele uued lahendused ettevõtete teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni soodustamiseks

Avati uued toetusmeetmed **ettevõtete teadus- ja arendustegevuse** soodustamiseks ja nõustamiseks, näiteks rakendusuuringu ja eksperimentaalarenduse programm. Otsustati luua uus fond (mahus 100 miljonit eurot) rohepöörde toetamiseks tehnoloogiamahuka iduettevõttele arendamise kaudu. Toetatakse Eesti ettevõtete osalemist programmi „Euroopa horisont“ partnerlustes, Euroopa Kosmoseagentuuri (ESA) valikprogrammides ja Euroopa Tuumauuringute Organisatsioonis (CERN). Samuti rahastatakse ettevõtete osalemist üleeuroopalist huvi pakkuvates (IPCEI) vesinikuprojektides, mis on suunatud salvestuslahenduste arendamisele.

2022. aastal suurendatakse riskikapitali kättesaadavust tehnoloogiamahukatele iduettevõtetele, käivitades selleks uusi investeerimisfonde ja kiirendeid. Ette valmistatakse meetmed struktuurivahendite kasutuselevõtuks ettevõtete teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni ja loomemajanduse toetamiseks.

Välismajanduspoliitika ja äridiplomaatia võimekuse suurendamiseks teevad Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Välisministeerium omavahel tihedamat koostööd Eesti ettevõtete toetamisel välisurgudel. Koos kavandatakse uute välisesinduste avamist ja välisinvesteeringute kaasamisel seatakse ühised eesmärgid. Koostöös riigisiseste partneritega töötati välja e-välisesinduse kontseptsioon. 2022. aastal uuendatakse välisinvesteeringute riiki meelitamise strateegiat, seades fookuse teadusmahukamatele välisinvesteeringutele. Ettevaatavalt jätkub töö uute välisesinduste avamise nimel uutel, kasvavatel turgudel ning ette valmistatakse sihtriikide strateegiaid. Üha olulisemaks äridiplomaatia prioriteediks on kujunemas keskkonnateemad ja kliimadiplomaatia ning rahvusvaheline koostöö kvaliteetsete keskkonnanalaste andmete kättesaadavuse parandamiseks.

Digipöörde toetamiseks käivitati uus programm tehisintellekti laiema kasutuselevõtu soodustamiseks erasektoris. Lisaks loodi konsortsium tehisintellekti ja robotika alaseks koostööks Eesti ettevõtete ja teadusasutuste vahel.

Aktiivselt valmistatakse ette tegevusi **rohepöörde** toetamiseks ettevõtlussektoris. Analüüsitakse rohetehnoloogiate keskuse loomise võimalusi, et koostöös ülikoolidega arendada, katsetada ja kasutusele võtta läbimurdelisi rohetehnoloogiaid Eesti tingimustes. Ettevalmistamisel on kestlikkuse aruande tööriist, et lihtsustada ettevõtja jaoks vajalike andmete kogumist ja edastamist. Taaste- ja vastupidavusraha toel parandatakse keskkonnanalaste kättesaadavust erasektoris ning toetatakse innovatsiooniklastreid, mille eesmärk on keskkonna- ja kliimavaldkonnaga seotud iduettevõttele arendamine ja tugevdamine. Lisaks toetatakse (50 miljoni euroga) rohevesiniku väärtusahelate ülesehitamist.

B. Suurendame Eesti majandusele oluliste valdkondade võimekust

Kinnitati „**Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava 2021–2035**“, milles seatakse varasemaga võrreldes fookus enam teaduse ja teadlaste mõju kasvatamisele ning teadustulemuste kasutamisele Eesti arenguvajaduste rahuldamisel. Arengukavaga seati **viis fookusvaldkonda**, mida riigi, ettevõtete ja teadusasutuste koostöös eelisarendatakse. Nendeks on 1) digilahendused igas eluvaldkonnas, 2) tervisetehnoloogiad ja -teenused, 3) kohalike ressursside väärimine, 4) nutikad ja kestlikud energialahendused, 5) elujõuline Eesti ühiskond, keel ja kultuuriruum. 2022. aastal valmivad koostöös partneritega **fookusvaldkondade tegevuskavad**, mis aitavad kujundada fookusvaldkondadele suunavat rahastust ja toetusmeetmeid. **Nutika spetsialiseerumise** lähenemise, elluviimise ja seire põhimõtteid on uuendatud paralleelselt fookusvaldkondade tegevuskavade koostamise protsessiga ja see jõuab lõpule 2022. aastal.

Valminud on ettepanekud **ringbiomajanduse** arendamiseks. 2022. aasta jooksul koostatakse ringbiomajanduse arendamise tegevuskava koos piirkondlike tegevuskavadega. Keskendatakse biomajanduse valdkondade arendus- ja innovatsioonitegevusele, et asendada praegusi suure kliimajäljega tootmissisendeid ning luua uusi majandusharusid ja lisandväärtuse kasvatamise võimalusi. Taaste- ja vastupidavuskava vahenditest toetatakse (mahus 23,8 miljonit eurot) investeeringuid tootmistehnoloogia uuendamiseks, tootearenduseks ja bioressursside (sh kõrvalsaaduste ja jääkide) väärimiseks, uuenduslike ressursitõhusate ja kõrge lisandväärtusega toodete väljatöötamiseks ning teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonivõimekuse kasvatamiseks. Uue perioodi Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika vahenditest toetatakse samuti bioressursside väärimise investeeringuid, keskendudes esmatootjatele suunatud väikeprojektidele.

C. Kujundame paindliku ja turvalise majanduskeskkonna, mis soodustab uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi

Astutud on samme **uute tehnoloogiate ja ärimudelite kasutuselevõttu soodustava õiguskeskkonna** kujundamiseks ja **digimajanduse arendamiseks**. Tehakse ettevalmistusi reaalamajandusele üleminekuks, nt avatakse 2022. aastal ettevõtjatele e-arvete ja e-veosehtede toetusmeetmed. Tööd alustas uus e-äriregistri portaal, mis koondab mugavalt kõik äriregistri teenused ühte keskkonda. Jätkatakse e-residentide programmi elluviimist. Eestil on 89 000 e-residenti, kes on siin asutanud 20 000 ettevõtet ning 2021. aastal toonud riigieelarvesse ligi 29 miljonit eurot täiendavat netotulu. 2021. aastal suurendati valmidust e-residentide eel- ja järelkontrolli läbiviimiseks, et maandada võimalikke riske. Alates 2020. aasta keskpaigast pakub Eesti ühena esimestest riikidest maailmas diginomaadi viisat, mis võimaldab Eestis viibides jätkata töötamist välisriigi tööandja heaks või vabakutselisena asukohast sõltumata.

Valmis uus **avaandmete teabevärv**, mis koondab avaandmeid ja lihtsustab nende leitavust. Jõustusid ka seadusemuudatused, millega kehtestati lisatingimused avaandmete avalikustamiseks. Lisaks käivitati täiendavad tegevused andmehalduse suunal andmete kvaliteedi ja kasutatavuse parandamiseks ning loodi erinevaid avatud lähtekoodiga lahendusi, mida nii era- kui ka avalik sektor on kasutanud. 2022. aastal on fookuses avalikkusele oluliste andmete avalikustamine, näiteks on kavas detailplaneeringute digitaliseerimine ning

avaandmetena avalikustamine. Jätkatakse IKT-alaste täiend- ja ümberõppe võimaluste pakkumist ja ülikiiret lairibaühendust võimaldava juurdepääsuvõrgu arendamist.

Ettevõtete rahastamisallikate mitmekesistamiseks ja kättesaadavuse soodustamiseks väljaspool tömbekeskusi valmistati ette regionaallaenu teenus, mis aitab väljaspool Tallinna ja Tartut paiknevatel ettevõtetel katta liisingu või laenu omafinantseeringut osaliselt või täielikult, kui ettevõtja tagatisvara turuväärtus ei ole piisav. Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava koostamise raames töötatakse välja meetmed ettevõtete rahastamisallikate mitmekesistamiseks (investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas, investeeringud ettevõtete konkurentsivõime suurendamiseks ja maapiirkonna ettevõtluse toetamiseks).

Suurem töö **keskkonnahoidu toetava õiguskeskkonna** kujundamiseks on alles ees. Alustatud on looduse hüvede rahalise väärtuse arvestamise põhimõtete väljatöötamist. 2022. aastal on keskkonnavaldkonna arengukava KEVAD koostamise raames kavas välja töötada elurikkuse kaitse strateegilised eesmärgid (sh loodushüvede arvestussüsteemi rakendamise kohta). Rakendatakse ka erametsatoetuse uus regulatsioon piiranguvööndites väljaspool Natura alasid.

Vastutustundlikku ettevõtlust toetab kestliku rahastuse meetmete ellurakendamine. Suure tähtsusega on rahvusvaheline koostööprojekt sotsiaalse innovatsiooni kompetentsikeskuse loomiseks. Eeltööd tehti selle nimel, et vabaühenduse vormis tegutsevad organisatsioonid saaksid edaspidi kõrvuti ettevõtetega taotleada ettevõtlustoetusi.

Vabatahtliku töö soodustamiseks tunnustati parimaid, pakuti arenemisvõimalusi juhtidele ning võimestati kogukondi. Samuti tegeleti eesti keelt mittekõnelevate elanike ühiskondliku aktiivsusega.

Pangandus- ja kapitalituru arendamiseks ja tugevdamiseks analüüsitakse Tagatisfondi (hoiuste tagamise skeem) reformimise vajadust.

Regionaalse ettevõtluskeskkonna arendamise fookus on olnud Ida-Virumaal ja Kagu-Eestis. Ida-Virus pakuti toetust tööstusinvesteeringutele ning Kagu-Eestis eluasemetoetust spetsialistidele. Kavandamisel on Ida-Virumaa õiglase ülemineku kava, mis loob alused piirkonna arenguks ilma põlevkivipõhise energeetikata.

D. Võtame kasutusele ringmajanduse põhimõtted

Ressursitõhususe suurendamiseks viidi lõpule 60 mäe- ja töötleva tööstuse ettevõttes innovaatiliste tehnoloogiate ja lahenduste kasutuselevõtu investeeringud. Valmistatakse ette uue Euroopa Liidu eelarveperioodi meetmeid ressursitõhususe parandamiseks ning lähiaastatel on plaanis ringmajandusse suunata olulisel määral vahendeid.

Maailmapank koostas Eesti jäätmevaldkonna tervikanalüüsi, mis pakkus lahendusi, **kuidas saavutada olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvud**. Uuringu järelduste ja soovitude pinnalt on ettevalmistamisel uue jäätmeseaduse väljatöötamiskavatsus. Lisaks on ettevalmistamisel

ringmajanduse valge raamat ning riigi jäätmekava aastateks 2022–2028, mis on kavas kinnitada 2022. aastal.

Kohalike omavalitsuste jäätmete liigiti kogumise taristu arendamisel ja inventari soetamisel toetati 31 kohalikku omavalitsust biojäätmete kompostrite ja konteinerite ostuks kokku 1,475 miljoni euroga.

Toidu annetamise hõlbustamiseks ja toidu raiskamise vältimiseks lisati toidu hügieeninõuete määрусesse nõuded toidu ümberjagamisele ja uuendati Põllumajandus- ja Toidumeti toidu annetamise juhendit. Toitu annetada sooviv toidukäitleja peab tagama, et annetatav toit on toiduks kõlblik ega põhjusta kahju tervisele. 2022. aastal plaanitakse üle vaadata müügipakendisse pakendamata toidu kohta esitatavad toidualase teabe nõuded, et hinnata nende asjakohasust toidu annetamisel ja ümberjagamisel.

E. Lähme üle kliimanetraalsele energiatootmisele tagades energiapuulgeoleku

Kliimanetraalsele energiatootmisele üleminekuks korraldati taastuvenergia vähempakkumine; toetati biometaani tootmist ja tarbimisse suunamist; toetati kaugküttekatelde renoveerimist ja/või rajamist ning kütuste vahetust ja amortiseerunud ja ebaefektiivse soojustorustiku renoveerimist; koostati kohalikele omavalitsustele tuule- ja päikeseenergia käsiraamat ja tehti mitmed uuringud. 2022. aastal korraldatakse Eesti ajaloo seni suurim taastuvelektri vähempakkumine 450 GWh mahus. Ettevalmistamisel on uue Euroopa Liidu eelarveperioodi meetmed, sh elektrivõrgu tugevdamise programm taastuvenergia tootmisvõimekuse suurendamiseks ning kliimamuutustega kohanemiseks; tööstusaladel taastuvelektri kasutuselevõtu hoogustamise programm ja energia salvestamise juhtprogramm. Viiakse ellu aastate 2013–2020 Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi tuludest rahastatavaid meetmeid, sh elektribusside ühistranspordis katsetamine, vesiniku väärtusahela katsetamine, geotermiaenergia potentsiaali tuvastamise ja katsetamise meede; ettevalmistustööd Eesti-Läti ühise meretuulepargi eelarenduseks (ELWIND).

Loodi töörühm, mis uurib **tuumaenergia kasutuselevõtmise võimalust** Eestis energiapuulgeoleku tagamiseks ja 2050. aasta kliimaeesmärkide saavutamiseks. Töörühm esitab valitsusele oma tegevusest vahearuarande 2022. aastal ja lõpparuande 2024. aastal.

2022. aastal kinnitatakse **Eesti mereala planeering**, millega määratakse tuuleenergeetika arendamiseks sobivad alad ja loastamise tegevusraamistik. Lisaks on algatatud Eesti **maismaa osas tuuleenergeetika kavandamiseks sobivate alade** analüüs, muu hulgas üld- ja kohalike omavalitsuste eriplaneeringute kohta.

Valmistatakse ette **elektrituruseaduse muudatust**, millega luuakse võimalused hajatootjatele ja energiakogukondadele ning salvestuseks ja tarbimise juhtimiseks.

2.4. Ruum ja liikuvus

A. Tagame elujõulise kultuuriruumi

Kinnitati „**Kultuuri arengukava 2021–2030**“, mille üldeesmärk on, et eesti kultuur on elujõuline, arenev ja maailmale avatud ning kultuuris osalemine on loomulik osa iga inimese elus.

Riigikogule esitati **etendusasutuste senise regulatsiooni muudatused**, mille eesmärk on paremini toetada valdkonna mitmekesisust ja etenduskunstide kättesaadavust üle Eesti. Samuti on eesmärk ligipääsetavuse edendamine, kuna kõigile avalike etenduste ja kontsertide korraldajatele lisandub kohustus avalikustada etenduse või kontserdi ja selle toimumise koha ligipääsetavusega seotud teave, mis puudutab erivajadustega inimeste osavõttu kultuurist.

Ligipääsetavuse suurendamine on üks eesmärke ka Riigikogus 2022. aasta veebruaris vastuvõetud **meediateenuste seaduse** muutmise juures, mille kohaselt kohustatakse puudega inimeste audiovisuaalmeedia teenustele ligipääsu parandamiseks vastava teenuse osutajaid koostama ligipääsetavuse tegevuskavasid.

Alates 2021. aastast annab Eesti Rahvakultuuri Keskus **toetust laulu- ja tantsupeo kollektiivide juhendajate tööjõukulude katmiseks**. Toetuse eesmärk on väärtustada laulu- ja tantsupeo liikumises osalevaid kollektiivijuhte, andes neile võimaluse töötasu tõusuks, luua laulu- ja tantsupeo liikumises osalevatele kollektiivijuhtidele sotsiaalsed garantiid ning tagada laulu- ja tantsupeoliikumise traditsiooni jätkusuutlikkus.

Jätkub **muuseumide pärandi(ühis)hoidlate** rajamise ettevalmistamine. Planeeritud on ühishoidlad Põhja-Eestisse, Lõuna-Eestisse ja Hiiumaale. Valmistatakse ette **rahvaraamatukogude senise regulatsiooni muudatusi**, tagamaks rahvaraamatukogude teenuste ühtse kvaliteediga osutamist üle riigi ja jätkusuutlikult ning integreeritult teiste avalike teenustega.

2022. aastal luuakse **kultuurikiirendi rakendusmudel**, mille eesmärk on stimuleerida kultuurikorraldajate ja -organisatsioonide ning loomeettevõtjate arenguhüppeid ning innovatsiooni kultuurivaldkonnas, kaasates selleks avalikule rahale lisaks ka erakapitali.

Töötatakse välja **Kultuuriministeeriumi valdkondade digistrateegia** (sh kultuuripärandi digitegevuskava 2.0), eesmärgiga enam toetada kultuuri loomist, edastamist, vahendamist, ja tarbimist ning selles osalemist digitaalsete võimaluste kaudu ja soodustada uute kultuurivormide teket digitaalsuse ning internetipõhiste teenuste kaudu. Jätkub „Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023“ tegevuskava elluviimine, mille raames arendatakse kultuuripärandi kättesaadavust ja kasutatavust ning tagatakse digitaalse kultuuripärandi pikaajaline säilimine.

Kultuuri- ja spordivaldkonnas tehakse 2022. aastal keskkonnajalajälje mõõtmise ja vähendamise analüüs, milles käsitletakse valdkonna toetusmehhanisme ja planeeritakse

kultuuri- ja spordikorraldajate nügimine keskkonnahoidlikuma tegevuse suunas. Eesmärk on töötada välja kultuurile ja spordile eriomaseid ringmajandusmehhanisme.

B. Planeerime ja uuendame ruumi ja teenuseid terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku muutuste, tervise, turvalisuse, elurikkuse ja keskkonnahoiuga arvestavalt

Ehitusvaldkonna vajaduste kooskõla tagamiseks riigi strateegiliste plaanidega valmis era- ja avaliku sektori koostöös strateegia „**Ehituse pikk vaade 2035**“, mille elluviimiseks ja seiramiseks kohtuvad regulaarselt ehitusvaldkonna arengukomisjon ja temaatilised töörühmad. Töötati välja Eesti **ehitiste süsinikjalajälje arvestusmetoodika**. Samuti arendati ehitisregistrit ja **käivitati ehitatud keskkonna 3D kaksik**. Maa-ametis valmis ruumandmete Geo3D prototüüp, mis on vajalik terve Eesti digitaalse kaksiku edasiseks väljaarendamiseks. Ruumandmete kättesaadavuse ja ajakohasuse tagamiseks on koostamisel keskne planeeringute andmekogu PLANK, mis muutub avalikuks koos planeerimisseaduse muudatustega 2022. aasta sügisel. Tõhustamaks ehitusvaldkonna tööpraktikat valmib **ehitusseadustiku tervikmuudatuse eelnõu** ning võetakse kasutusele e-ehituse platvorm koos põhjaliku uuenduse läbinud ehitisregistriga.

Tagamaks **kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete läbiv järgmine kohaliku ja riikliku tasandi ruumiotsustes**, on käivitatud keskse ruumiloome koolitusprogramm avaliku sektori töötajatele, valmis kaasamise hea tava juhendmaterjal detailplaneeringute menetluses kasutamiseks ning toetatakse ruumihariduse ja disainivaldkonna kursuste läbiviimist õpilastele ja õpetajatele.

Rahandusministeerium vastutab **meetmete** eest, millega lahendatakse **tühjenevate piirkondade probleem** (meetmed KOVidele tühjade korterite omandamiseks ja kortermajade lammutamiseks), et panustada kvaliteetse elukeskkonna ja hoonefondi jätkusuutlikusse ja terviklikku uuendamisse. Selleks algatati muu hulgas katseprojekt kolmes KOVis, mille põhjal töötatakse välja juhendid KOVidele, algatatakse seadusemuudatused ja avatakse 2023. aastal toetusmeetmed. Jätkub programmide „Muinsuskaitsealad ajaloolistes linnakeskustes“ ja „Hea avalik ruum“ elluviimine.

Jätkatakse sobivate **kontsessioonimudelite väljaselgitamisega maavarade kui Eesti rahvusliku rikkuse võimalikuks kasutuselevõtuks** ning tehti uuringud, et kaardistada rohepöördeks kriitiliste toormete esinemine ja levik. Tingituna merealade hõivamise huvist valmis aruanne meregeoloogilisest andmestikust meretuuleparkide planeerimise toetamiseks.

Algatati **Harju maakonna maavarade maakonnaplaneeringu teemaplaneering**, mille eesmärk on maavarade valdkonnas ruumiliselt planeerida maavarade uurimist ja kaevandamist. Käesoleval aastal esitatakse **Rapla ja Pärnu maakonna teemaplaneeringute** algatamise taotlused. Lisaks korrastati kokku kuus mahajäetud ehitusmaavara karjääri. Kehtestamisel on **Eesti mereala planeering**, mis annab võimaluse ca 1700 ruutkilomeetril potentsiaalselt sobivatel aladel arendada meretuuleparke.

Tööle hakkas loodusinfot keskselt kajastav **loodusveeb** <https://loodusveeb.ee/et>. Täpne ja ajakohane loodusinfo on üks eeldusi, et planeerida ja uuendada ruumi ja teenuseid terviklikult

ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku muutuste, tervise, turvalisuse, elurikkuse ja keskkonnanohiuga arvestavalt.

Looduskeskkonna kvaliteedi parandamiseks ning elurikkuse säilitamiseks ja suurendamiseks hooldati toetuste abil üle Eesti 39 450 ha pärandniite ning taastamises oli ca 3000 ha niite. Pärandniitude hooldamiseks valmis kuus infrastruktuuriobjekti, mis tagab ligipääsu 246 ha pärandniitude hooldamiseks. Soelupaikade ja metsise elupaikade seisundi parandamiseks taastati looduslähedane veerežiim seitsmel soosalal ning ühes jääksoos kokku ca 2500 hektaril. Lisaks lõppesid märgalade taastamise projektid kuuel soosalal kokku 5800 ha ning madal soo taastamine Suursoo-Leidissoos 3340 ha. Natura 2000 erametsatoetust maksti 4918 taotlejale pindalale 68 200 ha. Alustati uute *ex situ* meetmete rakendamisega ebapärlikarbi seisundi parandamiseks. Võeti vastu kõikide Läänemere riikide ühine tegevuskava Läänemere kaitseks.

Keskkonnanohutuse eesmärgil otsustati karmistada **nõudeid laevadele ankrualadel ohtlike ja kahjulike ainete käitlemiseks** ning suunata need tegevused merel ohutumasse kohta. Eesti ühines **meritsi veetavate ohtlike ja kahjulike ainete konventsiooniga**. Konventsioon tagab Eestile ligipääsu rahvusvahelisele hüvitiste süsteemile Eesti merealal toimuvate reostusõnnetuste tagajärjel tekkinud keskkonnakahjude hüvitamiseks.

Õnnetustele ja ohtudele reageerimiseks tagati valmisolek **avaliku korra tagamiseks, keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumamaterjali (CBRN) sündmuste lahendamiseks, demineerimiseks, päästmiseks maismaal** ning abi osutamiseks Eesti merealadel ja piirveekogudel. Otsustati **Politsei- ja Piirivalveameti laevastiku Kaitseministeeriumi valitsemisalasse** üleandmine, millega tagatakse parem riigikaitseliste ja tsiviilülesannete täitmine nii rahu- kui ka kriisiolukorras. Politsei- ja Piirivalveameti eestvedamisel valmis **turvalise ruumiloome kontseptsioon** ning **õppeprogramm**. Jätkuvad **idapiiri maismaa osal piiritaristu ehitustööd**.

C. Pakume vajaduspõhist, kõiki transpordiliike hõlmavat ning koostoimivat transporditeenust

Valmis **Tallinna regiooni liikuvuse, ühendatud planeerimis-, juhtimis- ja finantseerimisanalüüs**. 2022. aastal võetakse kasutusele uued Põhja-Eesti 30 päeva ühispileti tooted, mis võimaldavad kasutada erinevaid transpordiliike nii Tallinnas kui ka Harjumaal (sh rong, maakonnaliinid).

Kiideti heaks „**Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035**“, mis strateegilisel tasemel kehtestas eesmärgid säästva liikuvuse arendamiseks ning CO₂ heite vähendamiseks ja energiatõhusa transpordi arendamiseks. Eesmärk on suurendada erinevate säästvate liikuvusteenuste kasutamist, sh jalgratta kasutus ja ühistransport.

Ettevalmistamisel on **Euroopa Liidu uue eelarveperioodi meetmed linnakeskustes rattateede arendamiseks** Tallinnas, Tartus ja Pärnus. Lisaks on kavandamisel meede Tallinna trammiteede arendamiseks, et jõulisemalt suunata säästva transpordi arendamist ka kohalike omavalitsuste tasandil.

Välja on arendatud **nõudepõhise sotsiaaltranspordi** teenuse kasutamiseks planeerimissüsteemid, mida on võimalik kasutusele võtta projekti lõppedes laialdasema nõudepõhise ühistranspordi pakkumiseks erinevates ühistranspordikeskustes.

Ühistranspordiliikide laiemaks integreerimiseks viiakse **Tallinnas** ellu **MaaS projekti** (*mobility as a service* platvorm), mille tulemusena kogu reisi planeerimine, broneerimine ja maksmine kogu teekonna jaoks peab olema saadaval ühes keskkonnas. Võimaluse korral kaasatakse ka Tartu linn.

D. Võtame kasutusele ohutu, keskkonnahoidliku, konkurentsivõimelise, vajaduspõhise ja jätkusuutliku transpordi- ja energiataristu

Kiideti heaks „**Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035**“, mis strateegilisel tasemel kehtestas eesmärgid säästva liikuvuse arendamiseks ning CO₂ heite vähendamiseks ja energiatõhusa transpordi arendamiseks. Eesmärk on suurendada erinevate säästvate liikuvusteenuste kasutamist, sh jalgratta kasutus ja ühistransport.

Transpordiühenduste arendamiseks on ettevalmistamisel raudtee elektrifitseerimine ja kurvide õgvendamine raudteeühenduse kiirendamiseks suunal Tallinn–Tapa–Tartu ja Narva. Jätkub Rail Balticu Ülemiste ühisterminali ehitusprojekti ettevalmistus ja erinevate ristete (viaduktid, sillad, ökoduktid) ehitus. Ettevalmistamisel on Tallinna vanasadamaga trammiühendus ning Turba–Risti raudtee. Käivitatakse **rahvusvahelised lennud** Pärnu Lennujaamast.

Ettevalmistamisel on toetusmeede kortermajade juurde **elektriautode laadimistaristute arendamiseks**.

Võetakse üle keskkonnahoidlike maanteeõidukite direktiiv, millega muutub suuremate avaliku sektori hangete puhul kohustuslikuks keskkonnahoidlike kriteeriumide rakendamine ja see muudab riigi peamised ühistransporditeenused keskkonnahoidlikuks.

Euroopa Liit on kinnitanud **Balti elektrisüsteemide Mandri-Euroopa sagedusalaga liitumise** viimase etapi rahastuse, et tegevused ellu viia aastatel 2021–2027. Vajalikud tööd katavad võrkude tugevdamist ja sagedusreguleerimisseadmete ning IT-juhtimissüsteemide uuendamist, mis võimaldab Balti riikidel ja Poolal Venemaa sagedusalast lahti ühenduda ja liituda Mandri-Euroopa sünkroonalaga.

2.5. Riigivalitsemine

A. Suurendame valitsemise ühtsust ja tagame sujuva riigi toimimise

Avalike teenuste osutamise arendamiseks viidi **ametnikele läbi vajalike võimete suurendamise koolitusi** ning organisatsioonide tasandil toetati **uute ühendasutuste loomist** ja nendes **avalike teenuste arendamist**. Lõpule on viidud Põllumajandus- ja Toiduameti, Keskkonnaameti, Haridus- ja Noorteameti, Transpordiameti, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse, Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskuse RIT loomine. Lisaks on otsustatud Terviseameti ja Raviameti ühendamine. Peale selle kinnitati esialgne **kesksetele teenustele ülemineku kava**. Põllumajandus- ja Toiduameti ja Terviseameti laborite (v.a nakkushaiguste labori) baasil luuakse Maaeluministeeriumi haldusalasse 1. jaanuariks 2023 **ühendlabor**. Nii saavutatakse ressursside tõhusam kasutus ning teenuste terviklik arendus.

Enamik **valdkonna arengukavasid** on kinnitatud uues strateegilise planeerimise raamistikus. Lisaks võeti vastu **riigieelarve seaduse muudatused**, millega korrastati riigi strateegilise planeerimise raamistikku, suurendati iga-aastase tegevuspõhise riigieelarve detailsust ja parandati selle loetavust. Kliimaküsimuste paremaks koordineerimiseks loodi **Vabariigi Valitsuse rohepoliitika komisjon**.

Algatatud on **avaliku teenistuse seaduse muudatused**, mille tulemusena muutub lihtsamaks ja bürokraatiavabamaks ametiasutuste sisene ja vaheline värbamine. Lisaks toetati **kaugtööd ja üle-eestilist värbamist**, et soodustada teenistujate paiknemist väljaspool Harjumaad. Õigusloome kvaliteedi parandamiseks ja tagamiseks on arendamisel **koosloome keskkond**, mille arenduse esimese etapiga jõuti katsetamise faasi ning alustati teise ja kolmanda etapi arendamisega. Uuendati **mõjude hindamise metoodikat** ja selle rakendamist hõlbustavat kontrollküsimustikku ning järelhindamiste planeerimiseks ja korraldamiseks töötati välja juhised. Läbipaistvuse suurendamiseks võeti vastu **korruptsioonivastane tegevuskava, ministritele ja nende nõunikele huvide konflikti vältimise juhised** ning **lobistidega suhtlemise hea tava**.

Valmis **nõusolekuteenus**, mille eesmärk on ilma kellegi huvisid kahjustamata võimaldada erasektori ligipääsu avaliku sektori käsutuses olevatele kodanike andmetele. Sidevõrkude turbe tagamiseks täiendati **elektroonilise side seadust** ja Vabariigi Valitsuse määrust (5G ja sidevõrkude turbe regulatsioon).

Riigihangete süsteemi parandamiseks on Riigikogule menetlemiseks esitatud riigihangete seaduse muutmise eelnõu, millega soovitakse suurendada õigusselgust ja muuta hankekorraldust paindlikumaks. Samuti muutusid keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumid avaliku sektori hangete jaoks kohustuslikuks alates 2022. aasta algusest neljas valdkonnas (mööbel, puhastustooted ja -teenused, kontori IT seadmed, koopia- ja joonestuspaber).

B. Parandame riigi ja KOVi teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust ning vaatame üle vastutuse jaotumise

Regionaalse ebavõrdsuse vähendamiseks ning KOVide haldus- ja arendusvõimekuse tugevdamiseks kinnitati „**KOV teenistujate arendamise tegevuskava 2022–2025**“.

Riigimajade projekti raames valmisid **uued riigimajad Jõgevas ja Raplas**. Seega on avalikke riiklikke teenuseid koondavaid riigimaju nüüd viies maakonnakeskuses (lisaks ka Jõhvis, Rakveres ja Viljandis).

Euroopa Komisjon võttis vastu **Eesti taastekava** Euroopa taaste- ja vastupidavusrahastu (Recovery and Resilience Facility) kasutamiseks, mille vahenditest suunatakse 50,7 miljonit eurot **avalike digiteenuste** ettevõtjatele ja kodanikele mõeldud teenuste **sünnuspõhiseks, proaktiivseks ja kõnekrati** abil kasutatavaks muutmiseks.

Loodi **Bürokraati meeskond** ja käivitati **baasplatvormi** arendused ning koostati uus krattide kasutuselevõtu kava. **Avaliku teabe seaduse** muudatustega anti veebilehtede ja mobiilirakenduste ligipääsetavuse järelevalve ülesanne Andmekaitse Inspektsioonilt üle Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile.

Arendamaks KOVide teenuste seiresüsteemi ja parandamaks teenuste kvaliteeti on ajakohastatud KOV teenuste seire platvormi **minuomavalitsus.ee mõõdikuid**.

Alustati **süüteomenetluse digitaliseerimisega**, et 2025. aastaks oleks võimalik süütegude uurimises kasutada nüüdisaegseid lahendusi kogu menetluse ulatuses. Digitaliseerimise peamine eesmärk on tagada, et süüteomenetlused arvestaks rohkem kannatanu vajadustega ning kaitseks inimeste põhiõigusi.

C. Suurendame teaduse mõjusust ja mitmekesisust, hoides teaduse kõrget taset

Käivitati **teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse** (TAKS) terviklik korrastamine, et viia õigusakt kooskõlla muutunud ootustega teadus- ja arendustegevusele, täpsustada rahastamise põhimõtteid ning sätestada selgemalt teadus- ja arendussüsteemi osalised, nende rollid ja vastutus.

Eesmärgiga tagada noorteadlaste järelkasv ja toetada akadeemilist karjäärmodelit viidi õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise lõpule **doktoriõppe reform**. Muudatuse tulemusena muutub doktoriõpe efektiivsemaks, suureneb doktorikraadi kaitsnute arv ning doktoriõppe kooskõla erasektori ja ühiskonna vajadustega laiemalt.

Kavandamisel on meetmed teadusasutuste ja kõrgkoolide **teadmussiirde võimekuse** kasvatamiseks, ülikoolide, ettevõtete ja avaliku sektori vahelise **töötajate liikumise soodustamiseks, teadustaristu** arendamiseks ja ühiskasutuseks ning arenguvajaduste rahuldamiseks TAIE fookusvaldkondades.

20% teadus- ja arendustegevuse riigieelarve lisavahenditest suunatakse ministriumide kaudu **valdkondlike arenguvajaduste rahuldamiseks** vajaliku teadus- ja arendustegevuse tellimiseks.

D. Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku ning turvalisuse

Eesti seisis **ÜRO Julgeolekunõukogu valitud liikmena** aastatel 2020–2021 edukalt Eesti ja liitlaste huvide eest. Pideva aktiivse töö tulemusel **NATO-s, Euroopa Liidus, regionaalsetes formaatides ning kahepoolset** on partnerite ohuhinnang ja julgeolekupoliitika lähedasem Eesti välispoliitika pikaajalistele strateegilistele huvidele kui kunagi varem.

Euroopa Liidu tasemel võeti vastu **määrus terroristliku veebisisu tõhusamaks eemaldamiseks**, mis võimaldab koostöös veebiplatvormidega tõhusamalt tuvastada ja eemaldada terroristlikku propagandat, värbamiskatseid ja muud terroristlikku sisu. **Küberkuritegevuse vastu võitlemisel** on loodud veebileht, <https://cyber.politsei.ee>, mis võimaldab lihtsamini arvutikuritegudest teavitada ning õiguskaitseasutustega infot jagada.

Eesti kui atraktiivse turismikoha tutvustamiseks valmistati ette „**Turismistrateegia 2022–2025**“, mis keskendub lisaks ka turismisektori taastumise kiirendamisele.

Muudeti hädaolukorra seadust, millega anti **kriisireguleerimispoliitika kujundamine Siseministeriumilt üle Vabariigi Valitsusele ja Riigikantseleile ning ulatusliku evakuatsiooni korraldamise ülesanne Päästeametile**. Samuti loodi **AS Eesti Varude Keskus (EVK)**, mis haldab riigi tegevusvarusid ning korraldab nende kasutusele võtmise.

Jätkati kohaliku tasandi **turvalisuse nõukogude kontseptsiooni** koostamisega, mille eesmärk on toetada ja suunata turvalise elukeskkonna arendamist kohalikul tasandil. Koostati maakonna **turvalisuse nõukogude parimate tavade kogumik**. Jätkati kogukondliku **turvalisuse toetusprogrammi** elluviimist, millega rahastati avalike taotlusvoorude kaudu kogukonnaliikmete turvalisus- ja ohutusvalade teadmiste ja oskuste kasvu ning riskikäitumise vähendamist.

Politsei- ja Piirivalveameti kriisireservi suurendamiseks värvati ja koolitati täiendavalt 100 abipolitseinikku ning soetati neile vajalik varustus ja tagati valmisolek. Tulevikus saab neid kaasata kriisireservi koosseisus (kokku 205).